

Elokuvan uudet yhteisöt

Kun uutta yliopistolakia jyrättiin läpi ja Aalto-yliopistoa perustettiin, moni heräsi suomalaisen korkeakoulupolitiikan pitkään valmisteltuun uusimpaan vaiheeseen. Tarkoitushakuisen rahanjaon ja yrityskulttuurin ehdoilla tehdyt koulutuspolitiikan yhtenäistämispyrkimykset tuntuivat iskulta vasten yliopistodemokratiaa ja yliopistoavoimen kommunikaation yhteisönä koettiin uhatuksi. Yhtäkkiä järjestettiin mielenosoituksia, yliopistojen tiloja vallattiin, perustettiin vertaisoppimisen verkostoja ja alettiin unelmoida mahdollisista yliopistoista. Kovin nopeasti unelmointi kuitenkin törmäsi talouspolitiikan talutusnuorassa olleisiin koulutuspoliittisiin realiteetteihin. Uudet avaukset jäivät yliopistoissa haaveiluksi ja protesti vakiintumatta.

Samassa murroksessa Suomeen syntyi kuitenkin uusi elokuvan oppilaitos. Helsingin elokuva-akatemia perustettiin vuonna 2012 vastalauseena Taideteollisen korkeakoulun elokuva- ja lavastustaiteen laitoksen liittämiseksi Aalto-yliopistoon. Elokuvaopiskelijat olivat vastustaneet liittymistä ja monen mielessä luontevampi paikka olisi ollut silloin kaavailtu ja sittemmin perustettu Taideyliopisto. Mutta koska Aalto-yliopisto ei halunnut luopua elokuvaosastostaan ja koska joidenkin mielestä yliopistolaitos ei pystynyt vastaamaan taideopetuksen tarpeisiin, ohjat otettiin omiin käsiin.

Helsingin elokuva-akatemia on vertaisoppimiseen perustuva elokuvakoulu, jossa opetus järjestetään talkoilla. Toiminta on kiinni jäsenten aktiivisuudesta. Tarkoituksena on purkaa myös elokuvateollisuuden ra-

kenteita ja niihin liitettyjä oletuksia. Tässä palataan taiteen tekemisen peruskysymyksiin: Kenellä on oikeus luovuuteen? Mitkä ovat taiteen tekemisen sallitut tavat? Miksei elokuvan tekeminen voisi olla yhtä helppoa kuin bändissä soittaminen?

Elämme aikaa, jolloin kuka tahansa voi hankkia digitaalisen elokuvakameran. Siihen riittää opintolaina ja vanhan sähkökitaran panttaaminen. Leikkausohjelmia on internet pullollaan. Elokuvatuotantoja ajatellaan tyypillisesti teollisesta näkökulmasta, jopa Suomen kaltaisessa pienessä elokuvamaassa. Tuotantoryhmä on kuin kone, jonka osat ovat näyttelijöitä, äänisuunnittelijoita, valaisijoita, puvustajia, kuvaajia, kuvaajan assistentteja ja pyroteknikkoja. Konetta käyttää ohjaaja, sen on insinööripöydällä suunnitellut käsikirjoittaja, ja investointien kanavoinnista vastaa tuottaja.

Talkoilla tehty elokuva on tämän koneen purkamista ja uudelleen kokoamista. Pyrkimyksenä on ajatella elokuvaa ryhmätyönä, jossa ihmisten taidot punnitaan. Työväline sosialisoidaan ja vapautetaan valmiiksi ajatellun paineesta. Helsingin elokuva-akatemiassa järjestetään kurseja, opintopiirejä ja työpajoja, joissa eroa opiskelijoiden ja opettajien välillä ei varsinaisesti ole. On ainoastaan taitoja, joita voidaan jakaa ja luoda. Koko toiminta siis perustuu osallistujien aktiivisuuteen. Piikkinä korkeakoulujen taideopetukselle elokuva-akatemia lupaa myös tarjota korkeakoulutusoista opetusta, jossa teoria ja käytäntö yhdistyvät.

Helsingin elokuva-akatemiaan kokeellisen elokuvan opintopiiri syntyi huomiosta, että myös kokeellinen elokuva on usein muistuttanut toimintatavoiltaan bänditreenejä.

Opintopiirin ensimmäinen tutkimuskohde oli yhdysvaltalainen ohjaaja Maya Deren (1917–1961), jonka 1940- ja 50-luvuilla valmistuneet teokset vaikuttivat keskeisesti kokeellisen elokuvan kehitykseen. Hänen ensimmäinen elokuvansa, Alexander Hammidin kanssa tehty *Mesbes of the Afternoon* (1943), kuvattiin 16-millimetrisellä kameralla, ja Deren näytteli pääosan itse. Alle kolmesataa dollaria maksaneesta teoksesta tuli sodanjälkeisen amerikkalaisen avantgarde-elokuvan klassikko.

Deren oli paitsi elokuvaohjaaja, koreografi, tanssija ja runoilija myös elokuvateoreetikko. Oheen suomennettu teksti amatööriydestä esittelee hänen käsitystään elokuvatuotannosta ja varsinkin hänen suhtautumisestaan aikansa Hollywood-tuotantoihin. Deren on hyvä esimerkki individualistisesta elokuvantekijästä, joka piti kaikki langat käsissään. Hän käsikirjoitti, tuotti, ohjasi, kuvasi, näytteli ja leikkasi elokuvansa ja huolehti myös filmiensä levittämisestä ja esittämisestä. Tässä on tietenkin ristiriita: Derenillä oli yhden naisen bändi, joka ei tosin olisi ollut mahdollinen ilman laajaa taiteilijoiden piiriä. Hän oli pioneeri, joka pohjusti 1950-luvun avantgarde-elokuvan nousua ja *independent*-tuotantojen suosion kasvua Yhdysvalloissa. Derenin monitaitoisuus ja useiden taiteenlajien välissä liikkuskelu resonoivat myös Helsingin elokuva-akatemiaan toiminnallisen ideologian kanssa: elokuvantekijä hyödyntää omia luovia kykyjään vapaasti ja muuntautuu tilanteen mukaan – mutta aina taiteen ehdoilla.

*Helsingin elokuva-akatemiaan
kokeellisen elokuvan piiri*